

TÜRKİYEDE FUTBOLLA İLGİLİ YAZILI MEDYADA KULLANILAN ARGO, KÜFÜR VE SAVAŞ METAFORLARININ İNCELENMESİ

Zinnur GEREK

Yrd.Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, Rekreasyon Bölümü, zgerak@atauni.edu.tr

Alparslan ÜNVEREN

Yrd.Doç.Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, alparslan.unveren@dpu.edu.tr

Salih SEYHAN

Yrd.Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, salihseyhan34@gmail.com

ÖZET: Çalışmada, spor basınının kullanmış olduğu dil; savaş metaforları, argo ve küfür kapsamında incelenmiştir. Birinci bölümünde argo ve küfürün, Türk futbol tarihi içindeki oluşum ve gelişimine değinilmiştir. İkinci bölümde ise, 17 Mart 2012 tarihinde oynanan Fenerbahçe-Galatasaray futbol maçı örneklem alınarak, söz konusu maçın sonrasında Türkiye’de yayınlanan gazetelerin spor sayfaları ve köşe yazılarında kullanılan savaş metaforları, argo ve küfür ifadeleri nitel araştırma modeli içerisinde yer alan döküman analizi yöntemiyle incelenerek değerlendirilmiştir. İncelenen gazetelerde Türk spor basınının süslü, abartılı ve tahrik edici bir dil kullanma eğiliminin olduğu ifade edilebilir. Futbolla ilgili haber ve yorumlarda savaş terminolojisindeki bazı metaforların artık Türk futbolunda kullanılan doğal ve sıradan terimler haline döndüğü tesbit edilmiştir. Yazılı spor basınında küfür niteliğindeki kelimelere rastlanmamakla beraber argo ifadelerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Özellikle yazılı basında derbi maçlar öncesi ve sonrasındaki argo ifadelerin sosyal medya ortamına taşınarak rakip taraftarlar arasında küfür ve nefret içeren mesajlara dönüşmesi dikkat çekici bir durumdur. Çalışma sonucunda; futbol müsabakalarında görülen şiddet olaylarında yazılı medyanın taraflar arasında var olan gerginliği tırmandırıcı veya yaşanan şiddeti tekrarlayarak yeniden üretici bir etkisinin olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor Dili, Basın ve Spor, Argo, Küfür, Basın Dili

INVESTIGATION OF SLANG, CURSES AND WAR METAPHORS USED IN PRINTED MEDIA ABOUT FOOTBALL IN TURKEY

ABSTRACT: In the study, had used language sports media; war metaphors, slang and swearing was analyzed under. In the first part of slang and blasphemy, emphasizing the formation and development in the history of Turkish football. In the second part, the war metaphors used to 17 March 2012 played Fenerbahçe-Galatasaray football match taking samples in question in Turkey after the match published newspaper sports pages and columnists, slang and profanity are evaluated by the document analysis methods contained in the qualitative research model. Fancy of the press in Turkish sports newspapers examined, it was found that use exaggerated and provocative language. Football news and comment on some of the metaphors in war terminology has now been determined that becomes natural and ordinary terms used in Turkish football. In the words of the blasphemous Without the written press with sports very common slang expression seems to be used frequently. Moved to the written press in particular, before and after the derby match slang expressions in the transformation of social media messages containing profanity and hatred between rival fans is remarkable. Audience and also to demonstrate the difference between the studies of the crowd; in violence seen in football competitions that exist between written media in parties or tension by repeating the violent tırmandırıcı proved to be a reproductive effects.

Keywords: Sports Language, Media and Sports, Slang, Bad Language, Swearword, Language of the media

1. Giriş

Dil, duygu ve düşünceleri doğrudan ya da dolaylı olarak bildirmeye yarayan bir anlatım aracıdır. Canlıdır ve sürekli gelişmektedir. Her yenilik, beraberinde dilini ve terminolojisini de geliştirmektedir. Ancak her gelişmenin dilin kurallarına uygun bir biçimde olduğunu söylemek zordur.

Toplumsal hayatta ne şekilde ve hangi amaçla kullanılırsa kullanılsın, bireyin kendini ifade etme aracı olarak argo işlevseldir. Bireyin bireyle ve toplumla ilişkisi sırasında argo devreye giren ifade tarzlarından biridir. Türk toplum hayatında kullanılan argo daha çok "genel argo" diyebileceğimiz kelimenin bir çeşit anlam genişlemesi yoluyla farklı manalarda kullanılmasıyla gelişmektedir. Toplumsal hayatın bir tezahürü olarak kullanılan argo doğal olarak spor seyircisine ve onun kitle iletişim araçlarındaki diline de yansımaktadır. Kullanılan argo kelimeler spor camiasına has karakterler taşısa da esasında toplumda var olanların tezahüründen ibarettir.

Spor basınının dili hakkında çok şey söylenmekte ve yazılmaktadır. Basın, varlığını sürdürebilmek için çoğu zaman konuşma dilinin kurallarına aykırı davranarak müşterilerinin istediği dili tercih etmektedir. Yapılan araştırmalar da, spor basınının dil kullanımında daha özgür olduğu, başka alanlardan aldığı metaforları sık sık kullandığı, kişileştirmelere, önelemelere daha çok başvurduğu tespit edilmiştir. Dildeki bu değişmelerin amacı, okuyucunun ilgisini çekmek, onu haberin içinde tutmaktır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde çok okunan yorumcuların yazılarından yaptığımız alıntılardan da görüleceği üzere, argo ve savaş metaforları kullanan, hakaretler savuran bir yorumcu, daha fazla ilgi çekmektedir.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte 1980 sonrası futbol oyunu yeni bir görünüme kavuşmuş, bazen insanı dengeleyen bazen de saldırganlık dürtülerini açığa çıkaran bir araç niteliğine bürünmüştür (Talismenler, 2003). Stadyumlardaki seyirciler birçok sosyal araştırmaya konu olmuş, seyirci davranışları üzerine birçok makale yazılmıştır. Broomberger; “*Stadyum, kentsel bir cemaatin kendisini hem bir bütün olarak hem de ayrımsızlığı ile enine boyuna yansıtabildiği ender yerlerden birisidir. Orada, toplumsal ilişkiler olağanüstü güçlü ifadelerle yüklü ritüellerle teatrelleştirilir. Bu temelde stadyum titiz bir tahlili sahiden hak etmektedir.*” diyerek bu gerçeğe dikkat çekmektedir (Broomberger, 1993).

Davranışlar yanında, kullanılan dil açısından da stadyumlar incelenmeyi hak etmektedir. Farklı mesleklere (bürokrat, öğretmen, işçi, imam, çiftçi, pazarcı.. vb.) sahip insanlar stadyumlarda sadece taraftar olarak yer almaktadır. Bir öğrenci sınıfta ciddi bir şekilde ders anlatan öğretmenini stadyumda “dağıtmış” bir şekilde bağırırken görebilmekte ve bunu normal sayabilmektedir. Çünkü oradakilerin gözünde stadyum zaten dışarıdan farklı davranılabilen ya da davranılması gereken bir yer haline gelmektedir. Orada farklı bir dünya, farklı bir millet, farklı bir din algısı oluşmakta dolayısıyla bu kadar farklılığın yanında dilin dışarıdaki gibi kalması mümkün olmamaktadır. Hemen bir stadyum dili oluşmakta ve inatla dışarıdaki dili kullanmaya devam etmek isteyenler, içerde olduğu halde dışarıda kalabilmektedir. Buna uzun süre direnemeyen ve içeride kalmak isteyen seyirci, kendisini stadyumdaki kimlikleri benimsemek zorunda hissetmektedir. Yani eline bir bayrak alarak, başına bir şapka, boynuna bir kaşkol takarak ve amigonun bellettiği sloganları tekrarlayarak içeride kalabilmektedir.

1.1. Argo ve Küfür

Argo kelimesi Türkçe’de; “kullanılan ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandığı özel dil veya söz dağıcıdır”. ya da “her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin kullandığı söz veya deyim” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005). Devellioğlu, argo kavramını; genel dilden ayrılan, küçük sosyal grupların arasında az ya da çok gizli düşüncelerin anlatılmasını sağlayan dil. (Devellioğlu, 1980) olarak ifade etmektedir. Küfür ise; “sövmek ve sövmek için söylenen söz, sövü” anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2005).

1.2. Türk Futbolunda Argo ve Küfürün Tarihsel Gelişimi

Toplumda kullanılan argo ve küfürlerin edebi metinlerde, kaynaklarda ele alınması hiçbir kültürde hoş karşılanmamıştır. Bundan dolayı toplumların tarihinde kullanılan argo ve küfür ile ilgili kaynaklar yetersizdir.

Türkiye’de sporun gelişmesi, beraberinde kavramların, terimlerin ve özel bir dilin oluşmasını sağlamıştır. Bu dil içerisinde argo ve küfür de bulunmaktadır. Özellikle İstanbul’da kurulan spor kulüpleri hernekadar diğer spor dallarına zaman zaman ilgi göstermiş olsalar da temelde futbola ağırlık vermişlerdir. Dolayısıyla Türk spor dilinden bahsederken temel olarak Türk futbol dilini ele almak daha gerçekçi olacaktır. Nitekim bugün spor denildiğinde ilk akla gelen futboldur. Bundan dolayı Türkçe’de oluşan spor dilinin temelini futbol oluşturmuştur denilebilir.

1930’lardan sonra gelişim gösteren Türk sporunda hemen bir argo ve küfür dili oluşmamıştır. İlk başta Türk futbol takımlarının sembolleri olan "Kara kartal", "Kanarya", "Cimbom" tabirleri ile tazahurat yapılmaya başlanmış, sonraları İspanya kökenli "Oley" ifadesi Türk spor diline girmiştir. Futbol stadlarında 1930’lu yıllarda en yaygın tazahurat biçimi "Fenerbahçe oley, Beşiktaş oley" şeklinde olmuştur.

1940’lı yıllarda biraz daha "genel argo"ya yakın ifadeler kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde bile kullanılan “Bir baba hindi, hey Allah... Fenerde bindi... hey Allah” gibi kalıp ifadeler ortaya çıkmıştır. Aynı tarihlerde triübünlerde hakemler için kullanılan en ağır slogan ise "Hakeme de maşaallah ooo gelin olur inşaallah ooo" ifadesi idi (Kuru, 2009).

1950’li yıllarda argo tezahürlara rastlanmakla birlikte küfürlü tezahüratlar ya da spor dilinin geneline yansımış bir küfür terminolojisine rastlanmamaktadır. Argo diyebileceğimiz ifadeler daha çok tribünlerden oyuncuyu coşturucu kavramlardı. En çok rastlananları ise; " Hadi Arslanım", "Vur koçum", " Koş be" şeklinde idi (Erdin, 2005). Bu tarihten sonra Türk spor dilinde argo dilinin gelişmeye başladığı görülmektedir.

1960’lı yıllarda Türk spor dilinde Argo ve küfür artık kendini göstermeye başlamıştı; ancak bu dil özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde bazı karşılaşmalarda kullanılıyordu. Anadolu kulüpleri ve taşra kültüründe ise “Açık mavi... koyu mavi, hadi gari” ya da “Kastamonu... Kastamonu... dep, dep” gibi yerel özellikler taşıyan daha sempatik ve yerel karakter taşıyan sloganlar revaçta idi. Bu yıllarda Türk spor dilinin şiirsel marş niteliğinde bir yapıya sahip olduğu da görülmektedir (Yücebulut, 2004).

1970 yıllarda romantik, mensubiyet anlamı veren marş karışımı bir dil kullanıldığı görülmektedir. Bu yıllardaki fikir hareketleri ve siyasi akımlar spor diline de bir şekilde yansımıştır. Mesela Galatasaray taraftarlarının kitleler halinde söylediği: "Kaleleri sen gollerle doldur... Bizim kuşumuz her zaman boştur. Cimbomsun sen bizim canımız... Sarı kırmızı akar kanımız..." şeklindeki ifade, duygusal, iddialı ve milliyetçiliğe kayan bir dili anımsatmaktadır.

1980’lere gelinceye kadar, terörden ve ekonomik nedenlerden dolayı büyük şehirlere göç artmış, bunun bir sonucu olarak 1980’li yıllarda, köy ve kent arasında sıkışan arabesk kitle ve ihtilalin baskıcı yapısı sonucu ümitsizleşen ve apolitize olan halk yeni bir spor dili oluşturarak kendini ifade etmeye çalışmıştır. Bu dönemde özellikle futbol seyircisinde kitleler halinde ağır argo ve küfürlü tezahüratların yaşandığı yıllar olmuştur.

1990’lı yıllarda Türk sosyal ve ekonomik hayatındaki gelişmeler doğal olarak spor dilinde de bir değişim ve gelişime neden olmuştur. Bu yıllarda özel televizyon kanallarının kurulması, spor gazetelerinin arka arkaya Türk basın hayatına girmesi, spor içerikli programların artması, Türk spor dilinin gelişmesini sağlamıştır. Ayrıca 1990’lı yıllarda yükselen milliyetçi değerler, Türk spor kulüplerinin Avrupa’da aldıkları başarılarla birlikte spor diline yansımaya başlamıştır. Bu yılların en popüler tezahüratlarından birisi de şu şekildedir; “Avrupa Avrupa duy sesimizi... Bu gelen Türklerin ayak sesleri”

2000’li yıllara gelindiğinde spor medyası teknolojiye ayak uydurmuş, gerek yazılı ve gerekse sosyal medya üzerinden yaşamını sürdürmeye başlamıştır. Bu süreçte yazılı spor basınının argo ve küfür kapsamındaki ifadeleri sosyal medyada taraftarlar arasında çok daha fazla etkili olmuş, hatta taraflar arasında var olan gerginliği tırmandırıcı veya yaşanan şiddeti tekrarlayarak yeniden üretici bir etkisinin olduğu görülmüştür.

1.3. Argo ve Küfür Kullanımında Yazılı Basının Etkisi

Hangi alanda olursa olsun kamuoyu oluşturmak isteyenlerin başvurduğu birinci araç genellikle medya olmuştur. Ancak basında spor haber merkezlerinde çalışanların, haber üretenlerin, manşet hazırlayanların ve köşe yazarlarının, bu iş için belli bir eğitim alıp almadıkları araştırılması gereken bir konudur. Spor servisinde çalışanlar, genelde birçok şeyi çalışırken öğrenmektedirler. Spor yazarları arasında uzun yıllardır bu işi yapan, yazdığı alanda uzmanlaşmış, dili iyi kullanan, yaptığı işe gerçekten ciddi

emek harcayan yazarlar olduğu gibi, sadece popüler olduğu için spor köşesi tahsis edilen yazarlar da yok değildir. Bugün, futbolculuktan, teknik direktörlükten, hakemlikten, sinema sanatçılığından, ses sanatçılığından, iş adamlığından, kulüp yöneticiliğinden, edebiyatçılıktan, akademisyenlikten, spikerlikten, bürokratikten futbol maçı yorumculuğuna geçen köşe yazarları ve televizyon yorumcuları vardır.

Füsun Alver, 2008 yılında yazmış olduğu bir makalede, futbolun savaş gibi algılandığını ve savaş metaforlarının spor gazetecileri tarafından dramaturjik stil aracı olarak kullanıldığını ifade ederek şöyle demektedir: “Medyada realite tasarımının bir aracı olarak dil önemli bir göreve sahiptir. Dil, iktidarın bir aracıdır; iktidarın bu aracının nasıl kullanıldığı ise, medyaya göre değişmektedir. Futbol dilinde metaforlar yapılandırılmakta ve futbol haberleri aracılığıyla geniş toplumsal kesimlere iletilmektedir. Futbol kültüründe futbolcuların eğitiminin ve disiplinin askeri eğitim ve disiplin kadar önemli olduğu düşünülmekte ve neredeyse savaş gibi algılanan futbol karşılaşmalarının medya tarafından yapılan sunumunda askeri alanda kullanılan kavramlardan yararlanılmaktadır. “Saldırı”, “savunma”, “akın” ve “püskürtme” gibi sözcükler ve karmaşık oyun durumunda “ikili mücadele” gibi kavramlar, futbol oyun alanında ortaya çıkan olayları anlatmak için sık sık kullanılmaktadır. Köşe yazarları yabancı futbolcuları, eleştirileri ile zorlamakta, oyun sırasında yaptıkları hataları ve kaçırdıkları fırsatları, “affedilemez” olarak sunmaktadırlar. Yabancı futbolcularla ilgili haberlerde “deri rengi”ni ya da futbolcunun geldiği ülkeye vurgu yapılarak, biyolojik ve kültürel ırkçılık içeren ayrımcı işaretlere yer vermektedirler (Alver, 2008).

Küçük ve Acet, 1998 yılında yazılı basının kullanmış olduğu üslubun sporcu ve seyirci saldırganlığı açısından etkisini inceledikleri makalede; yapılan taramalar neticesinde, yazılı basın, spor haberlerini aktarırken ağırlıklı olarak askeri terimler ve ifadeler kullandıklarını, özellikle, derby niteliğinde olan müsabakalarda bu tip terimlerin yoğunlaştığını ve bu nedenle bu haftalarda gerek seyirci gerekse sporcu ve yöneticilerin saldırgan davranışlara daha fazla meyilli olduğunu belirtmişlerdir (Küçük ve Acet, 1998).

Türkiyede yayın yapan bazı gazetelerinin farklı yıllara ait nüshalarından tespit ettiğimiz aşağıdaki başlıklar, argo ve küfürün spor diline yansımalarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 1. Gazetelerde dikkat çeken argo ve küfür niteliğindeki manşetler

Tarih / Gazete	Argo	Küfür
21 Nisan 1992-(Star)	“Dingiltere”	
17 Eylül 1992-(FotoSpor)		Fenerbahçe-Botev maçı sonrası “Fener Botev’in Anasını İyi Belledi”
12 Ekim 1992-(FotoMaç)		“Eşekler Adam Olur Bu Fener Adam Olmaz”
4 Kasım 1993-(Sabah)	GS-Manchester United maçı sonrası “Bir Baba Hindi İngilizize Bindi”	
3 Kasım 1999-(Star)	GS-Milan maçı sonrası “Yendik Mi Lan”	
17 Ekim 2004-(Pas FotoMaç)		Galatasaray-Kayserispor maçı sonrası “Kay Seri Sürsün”
24 Kasım 2004-(Sabah)	“Çek bi Lizbon”	
14 Eylül 2005-(Fanatik)		“Hayallere Kaka Bulaştı”
21 Haziran 2008-(Fanatik)		Hırvatistan-Türkiye maçı sonrası “Bunlara bi Çakmak Lazım”
25 Şubat 2009-(Fotomaç)		“Skıp Bıraktı”
31 Temmuz 2009-(FotoGol)		“Elano Dedik Oldu Aslanım Netanya’ya Çok Güzel Koydu”
29 Eylül 2010-(Star)		GS-Monaco maçı sonrası “Monacoduk”
16 Eylül 2011-(FotoGol)		Beşiktaş Maccabi Telaviv maçı sonrası “Kol Gibi Geçirdik”

2. Yöntem

12 Mart 2012 tarihinde oynanan Fenerbahçe-Galatasaray futbol maçı sonrasında ilgili maçla alakalı çeşitli yazılı basın dökümanları toplanarak; spor sayfalarında yer alan ve köşe yazarlarının kullandığı savaş metaforları, argo ve küfür içerikli yazımlar nitel araştırma modeli içerisinde yer alan döküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

3. Bulgular

Çalışmada; 17 Mart 2012 tarihinde oynanan Fenerbahçe-Galatasaray futbol maçı örneklem alınarak, söz konusu maçın sonrasında Türkiye’de yayınlanan gazetelerin spor sayfalarında yer alan ve köşe yazılarında kullanılan savaş metaforları, argo ve küfür ifadeleri taranarak aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

3.1. Fenerbahçe-Galatasaray Futbol Maçının Spor Basındaki Haber ve Yorumları

17 Mart 2012 tarihinde Fenerbahçe ve Galatasaray arasında oynanan Süper Lig maçının sonrası 18 Mart 2012 tarihinde ulusal basında öne çıkan gazetelerin spor sayfalarına ve köşe yazılarına bakıldığında, futbolun savaş gibi algılandığını, savaş metaforlarının ve argo ifadelerin spor gazetecileri tarafından sıkça kullanıldığı görülmektedir.

Başta da belirtildiği gibi, spor basını okuyucunun neyi ve kimi okuduğu üzerine araştırmalar yapmakta ve televizyon ekranlarında bağırma, çağırma, bol hakaretli tartışma programlarının ciddi reyting yaptığını göz önüne alarak manşet ve köşe yazılarında o tarz bir usluba yer vermektedir.

Tablo 2. FB-GS Maçı sonrası köşe yazılarındaki, savaş metaforları ve argo örnekleri

Gazete / Yazar	Savaş Metaforu	Argo	Küfür
Hürriyet (Atkaya, 2012)	-Galatasaray’ın bütün cepheleleriyle çöktüğü bir maç seyrettik. -Mutlak hakimiyetini ilan etti. -Mevzilerini oyuna dahil etmeyi becerdi. -Bayrağını maça dikti.	-Galatasaray yavaş yavaş girdi oyuna.	
Hürriyet (Toroğlu, 2012)	-Hala ders alamadık. Ya bir gün birileri verecek, ya da yalnız teknik adamların değil daha başkalarının da kanı akacak.	-Her topta hep beraber oyundan düşüyorlar. -Melo Oyuna ağırlığını koymuyor. Yani bu paraların adamı değil. - Biz de her pislği halının altına atıp üstünü kapatma özelliği olduğu müddetçe, daha çok tokatlar yeriz. -Herkes hayırlı futbollar. Pardon hayırlı tıraşlar.	
Hürriyet (Niğdelioğlu, 2012)	-Terim maçı kazanmak için tüm silahlarını sahaya sürdü -Fenerbahçe adına asıl korkulması gereken Bursaspor, Trabzonspor ve Antalyaspor maçları. Bu üç karşılaşma dün geceki cenkten çok daha zor geçecek.		
Hürriyet (Ünsal, 2012)	-Alex’in inanılmaz füzesi bir anda bütün ibreleri Fenerbahçe lehine çevirdi. -Maçın ikinci yarısı korku ile cesaret’in mücadelesi oldu.		
Zaman (Çöl, 2012)	-Sonra Alex’in bazukası maçı kopardı. -Fenerbahçe cephesinde	-Dip yapan moraliyle mücadeleden iyice kopmuştu. -Tribündeki sinerjinin de yansımasıyla özgüveni bir vites daha öne taşımış.	

Milliyet (Gökçe, 2012)		- Sonra geriye yaslandı. - Avantajın üstüne yattı. - Sil baştan harekâtına girişti. - Sow Fenerbahçe'yi uçurdu.	
Milliyet (Sırapınar, 2012)	-Takım çok çalıştı, çok koştu, çok savaştı.		
Milliyet (Şenay, 2012)	- Karşı direniş harekâtı maçın gündemine oturuyor. - Terim'in hücum gücü. - Cim-Bom'un gol korkuları ile dolu atakları ve yarışmada kurduğu ağır hakimiyet.	-Şeytanla dansa kalkmak.	
Akşam (Büyüka, 2012)	- Hızlı, hırslı ve müthiş mücadeleci - G.Saray bu iki golle baskın yemiş gibi oldu. -Fenerbahçe hücumu bıraktı adeta Çanakkale geçilmeze döndü.	-Of anam off....	
Sabah (Bilgiç, 2012)	-Galatasaray'ın 11'iyle savaştığı gövde gösterisi. - 50 bin taraftarının önünde takımının bu kadar ezilmesine izin veren, taktik üretmeyen ve tezahürat yaptıracak neden yaratamayan bu vizyon.	- Arkasına hem kaleyi hem de markajcısını alarak - Balet ustalığı ile yarım dönüş yapıyor, - Ayağına topun gideceği ağların yolunu ezberletiyordu - Büyük kaptan gözlerin zor seçtiği bir çivi çaktı. - Maçın öyküsü gerilimden çıktı, aksiyona dönüştü - Demek ki, onlara devre arasında soyunma odasını basıp ağzına geleni söyleyecek biri gerekiyormuş.	
Fotomaç (Yalçın, 2012)	-Buna karşılık Galatasaray esaret fotoğrafından çıktı.	- Fenerbahçe'de orta alanın çökmesi, Galatasaray'ın maçı çevirmesinin VTR'leri gibiydi. -Bu adam kazanmayı değil, intiharı seviyor.	

Fotomaç (Yula, 2012)	-İki gol tribünleri ve Fenerbahçe onbirini ateşlemişti.		
Fotomaç (Bol, 2012),	-F.Bahçe, pres yapmayı bırakıp orta saha üstünlüğünü de rakibe kaptırınca dalga dalga hücum eden sarı-kırmızılıları izlemeye başladık.	-İki farklı üstünlük Kocaman'ın, takımı geri çekme" hastalığının nüksetmesine yol açtı!	
Fanatik (Dizdar, 2012)	-Fenerbahçe mecalsiz görünen orta sahasının da etkisiyle uzun süre mahkum oynamak zorunda kaldı		
Fanatik (Dizer, 2012)		-Sarı-Lacivert Ferrari'nin su kaynatmasına ramak kalmışken!	
Fanatik (Atasoy, 2012)	-Kadıköy düşmez! - 3 Temmuz süreciyle bir rövanş ve bu lince alkış tutanlara, aradan yumruk çakıp kaçanlara meydan okuma maçıydı. - Moussa Sow çıkardığı güdümlü füzeyle Muslera'ya ikinci şoku yaşattı. - Fenerbahçe kalesinin önünde kelimenin tam anlamıyla Galatasaray karargâhı kuruldu.		
Fanatik (Dümer, 2012)	-İkinci 45'te saldıran konuk takım. -Baros'un son saniyede direği nişanlaması.	- Oyunu rakip sahaya yıkmak	
Yenişafak (Tanburacı, 2012).	-Sarı-Kırmızılılar neye uğradıklarını şaşırmış durumda groki, abandone, hatta nakavt oldular. -Felaketin çanları çalıyor gibiydi.	-Bıçakla karpuzu tam ortasından ikiye yarar gibi; -Fenerbahçe esti üfürdü. - Galatasaray'ı tamamen dağıttı - Galatasaray'ın hegemonyası içinde geçti.	
Cumhuriyet (Ural, 2012)	-Adeta 'hesaplaşma vakti' diyordu tribünler. - F.Bahçe adeta Çanakkale geçilmeze döndü		

4. Tartışma ve Sonuç

Günlük hayatta tepkinin bir tezahürü olarak kullanılan küfür, zaman zaman spor diline de yansımaktadır. Türk spor dilindeki argo ve küfür için denilebilir ki; her iki iletişim aracı da toplumsal yapıyla doğrudan ilgilidir. Toplumun geçirdiği değişim, ekonomik şartlar, köyden kente göç, sporu etkilemekte ve bu etki de doğal olarak iletişim aracı dile yansımaktadır.

Küfür daha çok tribün seyircisi ya da ekran başında spor müsabakasını izleyen seyirci tarafından kullanılmaktadır. Çalışmamızda yazılı medyada kullanılan dilin içerisinde küfüre rastlanmamasının sebebi yasal yaptırımlardır. Ancak Türk sosyal hayatında varolan küfürlerin, sosyal hayatın bir parçası olan spora yansması da kaçınılmazdır. Daha çok getto, varoş ve alt gelir guruplarının kullandığı bir ifade tarzı olan küfür her toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da en kaba iletişim tarzlarından biri olarak mevcudiyetini korumaktadır.

Yukarıda görüldüğü üzere 18 Mart 2012 tarihlerinde Türkiye’de yayınlanan gazetelerin spor sayfaları ve köşe yazılarındaki ifadeler incelendiğinde de spor basınının süslü, abartılı ve tahrik edici bir dil kullandığı tesbit edilmiştir. Bunun yanı sıra 34 defa savaş metaforları ve 27 defa da argo ifadelerle yer verilmiş olmasına karşın, küfür niteliğindeki hiçbir ifadeye rastlanmamıştır. Ancak önemli bir ayrıntı olarak, sevgi ve hoşgörüyü hakim kılacak tek bir haber veya yoruma da rastlanmamıştır. Spor basının kullandığı bu dilin taraftarlar arasında ciddi bir husumete ve özellikle sosyal medyada küfür ve hakaretlerin havada uçtuğu, şiddetin hakim olduğu bir ortama zemin oluşturduğu kanaatine varılmıştır.

Şahan ve Çınar’ın, Ahmet Yalçın Kaya’dan aktardığı araştırmada, spor basınında; ulusal semboller, deyimler, militarist kavramlar, patolojik kavramlar, doğa kavramları, ekonomi kavramlar, mitolojik kavramlar, argo sözcük ve söz dizimlerinin spora uyarlanarak kullanıldığı görülmektedir. “1999 yılında yapılan bir çalışmada, yazılı basında yer alan spor yazarları spor kamuoyunu yönlendirmede %63.5 oranında olumlu mesaj, %36.5 oranında ise negatif mesaj vermişlerdir. Bu da, kamuoyunun yönlendirilmesi açısından dikkat edilmesi gereken bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Şahan’ın 2001 yılında yaptığı bir araştırmada, kitle iletişim araçlarında yer alan spor yazarlarının spor kamuoyu üzerindeki etkisinin yoklandığı bir soruya, %85 oranında “evet etkili” denirken, aynı araştırmanın bir başka sorusunda spor programlarının spor kamuoyuna etkisinin nasıl yansıdığına verilen cevapta ise %73 oranında olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Karaküçük’ün, çalışması ile Şahan’ın çalışması birbiri ile örtüşmektedir.” (Şahan ve Çınar, 2004).

Türk sporundaki küfür, genellikle futboldaki fanatizm ile ilgilidir. Günümüz Türkiye’sinde spor, özellikle futbol bir nevi aidiyet ve kimlik merkezleri haline gelmiştir. Kendi kimliğini desteklediği spor kulübüyle özdeşleşiren fanatik taraftar, takımının başarısızlığı ya da takımına karşı yapılan bir haksızlık karşısında, bu durumu içselleştirmekte ve başarısızlığın ya da haksızlığın kendisine yapıldığını düşünmektedir. Bu durumda devreye girecek ilk araç şüphesiz argo ve küfür olacaktır. Bu yönüyle ele alındığında Türk sporunda küfür problemi doğrudan fanatizm ile ilgilidir.

Bugün futbol, spor kavramının çok ötesindedir. Futbolun yapabildiklerini, toplumları dönüştürücü özelliğini, hiç bir spor dalında olmayan devasa ekonomisini, mabed gibi stadyumlarını, takımlarını ölümüne destekleyen fanatik taraftarlarını, yüzbinleri bulan çalışanlarını, dünyada istisnasız herkesi etkilediğini, kendine has bir dili olduğunu düşününce, onu sadece bir spor dalı olarak tanımlamak, futbol hakkında hiçbir şey bilmemek anlamına gelir.

Futbol dinden sonra insanlar arasında en çok paylaşılan ve benimsenen bir olgu haline gelmiştir. Böyle olunca, insanlar futbolun terminolojisine ve diline kayıtsız kalamaz olmuştur. İş alanında, eğitimde ve daha bir çok alanda, futbol terimleri kullanılarak konuşmalar yapılmakta, futbol terimlerinden deyimler türetilmektedir. “Topu taca atma”, “hayatının golünü attı”, “hep ofsayta düşünüyorsun” gibi ifadeler, bu deyimlerden en çok kullanılan olarak öne çıkmaktadır. Milli maçlarda alınan galibiyetlerden sonra ülke çapında yapılan sevinç gösterilerinde yine ayrı bir argo dili gelişmektedir. Basının da bu tür maçlarda kullandığı manşet ve başlıklar da hemen benimsenip tedavüle koyulmaktadır.

Ekin ve Yıldız’ın, çalışmalarında yer verdiği bir araştırmaya göre; “...medyatik olup, gazetecilik mesleğinin dışında olan...” kişilerin dil bilgisi yanlışlıklarına ve eksikliklerine neden olduklarına, kişi, kurum ve kuruluşları sorumsuzca hedef gösterdiklerine işaret edilmektedir. Ayrıca gazetecilik bilgisinden yoksun olan bu tür spor yazarlarının yazılarında, argo kullanımı ve taraflı yazılar gibi sorunlara da sıkça rastlandığı belirtilmektedir. Araştırmada, Türkiye’de spor yazar olmanın kriterinin olmadığına da dikkat çekilmektedir. Spor basınında dikkat çekmek için kullanılan manşetlerin ve başlıkların şiddet, cinsellik ve argoyu çağrıştırdığı vurgulanan araştırmada, “5 kafa koptu”, “bombaladı”, “Ankara cellad”, “Fatih Akyel’in de kellesi uçuyor”, “kaldırırım”, “Geçmişe mazi”, “Eşek gibi geleceksiniz”, “intikam” gibi ifadelerin manşetlerde çok sıkça yer almakta olduğu bildirilmektedir. Bazı spor yazarlarının eleştiri yaparken kullandıkları üslubun “ben merkezli”, “hakaretimiz”, “yargılayıcı”, “ben haklıyım, sen bu işi bilmiyorsun” şeklinde olduğu belirtilmektedir.” (Ekin ve Yıldız, 2005).

Ahmet Benzer, 27 farklı yazara ait 330.000 kelimedenden oluşan 1000 makaleyi inceleyerek yapmış olduğu araştırmada; 330.000 kelimenin 33 tanesinin (% 0,008) küfür-argo kelimelerinden oluştuğunu tespit etmiştir. Bunlar; “balta”, “al gülüm ver gülüm”, “küçük Ahmet”, “boylamak”, “göstere göstere” “... geçirmek”, “o... çocuğu”, “avanta”, “g... başı oynamak”, “kıyak”, “twitter Kazım”, “cici baba”, “yalakalık”, “beleş maç”, “kazma”, “kütük”, “aptal”, “geri zekalı”, “cillop”, “kopil”, “hanzo”, “laga luga”, “s... git”, “şerefsiz”, “o...ç.”, “şakşakçı”, “kazık atmak”, “kıvırmak”, “kazık”, “ayıpsınız”, “posta koymak”, “fuck off”, “racon kesmek” şeklindedir. (Benzer, 2010, s.101) “Militarist ve şiddet unsuru içeren 10 anahtar kelimenin 1 Haziran 2008 ile 31 Mayıs 2009 tarihleri arasındaki dönemde Fanatik, Fotogol, Fotospor ve Pas Fotomaç gazetelerinin haber ve yorum başlıklarında en fazla “Savaş” (146) ve “Kavga” (106) kelimelerinin geçtiği saptanmıştır. Anahtar kelimeleri en fazla kullanan gazete Fotogol (177) olurken, diğer gazeteler Fotospor (170), Pas Fotomaç (115) ve Fanatik (114) olarak belirlenmiştir.” (Özsoy, 2011).

Günümüzde kalabalıklar içerisinde aidiyet arayan bireye göre bir spor dili gelişmektedir. "Aslolan hayattır, hayat ta Beşiktaş", "Beşiktaşlı değilsen hiçsin", "Alemin kralı sensin Beşiktaş" " Kral biziz bu alemde" "Yer siyah gök beyaz, Beşiktaş " gibi sloganları, her takım kendisine uyarlayarak kullanılmaktadır. Spor kulüplerine uyarlanarak değişerek hemen her kulübün taraftarlarının kullandığı sloganlar haline gelmiştir. Türk spor dilinde gözlemlenen bir diğer unsur ise güç ve erkeklığe vurgu yapan ifadelerin sıkça kullanılmasıdır.

Seyircilerin genel profile ile ilgili Özden Taşğın'ın yaptığı bir çalışmada da (Fenerbahçe Örneği) seyircilerin % 60'ının genç (15-29 yaş arası) olduğu 45 yaş üstü seyircilerin sadece % 6.8 olduğu görülmektedir. Aynı çalışmada Fenerbahçe seyircisinin %70'inin lise ve üniversite eğitime sahip kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu da özellikle futbol açısından basındaki yönlendirmelere muhatap olan kitlenin daha çok genç ve eğitilmiş kişilerden oluştuğunu göstermektedir (Taşğın, 2000).

Sporun ruhunda varolan rekabet ve üstün gelme düşüncesi, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de zaman zaman olumsuzluklara sebep olmaktadır. Bu tür durumlarda kaba kuvvetten bir önceki adım olan "küfür" e başvurulmaktadır. Türk sporunun zaman zaman en hararetli tartışma konularından olan seyircinin statlarda, spor salonlarında küfür etmesi, ilgili spor federasyonlarınca yasaklanmakta ve çeşitli müeyyideler uygulanmaktadır. Ancak bu durum spor müsabakalarında görülen şiddetin önlenmesinde yeterli derecede etkili olamamaktadır.

Sonuç olarak; şiddet olaylarında yazılı medyanın taraflar arasında var olan gerginliği tırmandırıcı veya yaşanan şiddeti tekrarlayarak yeniden üretici bir etkisinin olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alver, F. (2008). Kapitalist Üretim Sürecinde Irkçılık, Futbol ve Medya. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 26, s. 223-248.
- Atasoy, H. A. (2012). 18 Mart, Kadıköy Düşmez. www.fanatik.com.tr.
- Atkaya, K. (2012). 18 Mart, Hakkı Beraberlikti. www.hurriyet.com.tr.
- Bilgiç, G. (2012). 18 Mart, Utandıran Oyun. www.sabah.com.tr.
- Bol, E. (2012). 18 Mart, Kocaman: 2 G.Saray: 2. Foto Maç. www.fotomac.com.tr.
- Broomberger, C. (1993). Stadyumdaki Kent. Futbol ve Kültürü içinde (Derl.) Roman Horak, Wolfgang Reiter, Tanıl Bora, İstanbul: İletişim, s. 41-56.
- Büyüka, Ş. (2012). 18 Mart, Of.Off..Off... aksam.com.tr.
- Çöl, Z. (2012). 18 Mart, Galatasaray Kazandı. www.zaman.com.tr.
- Devellioğlu, F. (1980). Türk Argosu: İnceleme ve Sözlük. (Genişletilmiş 6. Baskı) Ankara: Aydın Kitapevi, s.13.
- Dizdar, C. (2012). 18 Mart, Güç, Arzu, İrade. www.fanatik.com.tr.
- Dizer, O. (2012). 18 Mart, Ferrari'sini Hakeden Bilge. www.fanatik.com.tr.
- Dümer, Y. (2012). 18 Mart, Yazık Oldu. www.fanatik.com.tr.
- Ekin, M., Yıldız, T. (2005). Spor Basınında Futbol Anlatım Dili: Manşetler ve Başlıklar. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XVIII, (1), s. 93-106.
- Erdin, M. (2005). Vay Anasını Sayın Seyirciler, Türk Futbolunda İlginç Olaylar. İstanbul: İthaki Yayınları, s. 12-34.
- Gökçe, A. (2012). 18 Mart, Yine Terim Kazandı. www.spor.milliyet.com.tr.
- Kuru, E. (2009). Türkiye Spor Seyircisinde Oluşan Kitlemel Tezahüratın Geleneklerle İlişkisi. Milli Folklor Dergisi, 82, (21), s.158-163.
- Küçük, V., Acet M (1998). Kitle İletişim Araçlarından Yazılı Basının Kullanılmış Olduğu Üslubun Sporcu Ve Seyirci Saldırganlığı Açısından İncelenmesi, Hacettepe üniversitesi, 5. Spor Bilimleri Kongresi .5-7 Kasım 1998, Ankara, s, 127.
- Niğdelioğlu, F. (2012). Kocaman Hüsrana, 18 Mart, Hürriyet Gazetesi. www.hurriyet.com.tr.
- Özsoy, S. (2011). Spor Gazetelerinin Başlıklarında Militarist ve Şiddet içerikli Metaforlar. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1-5.pdf, s. 110-113.
- Sırapınar, E. (2012).15 Dakika Yetmedi. 18 Mart milliyet gazetesi, www.spor.milliyet.com.tr
- Şahan, H., Çınar, V. (2004). Kitle İletişim Araçlarının Spor Kamuoyu Üzerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, s. 313-321.
- Şenay, E. (2012). Şeytanla Dans. 18 Mart milliyet gazetesi, www.spor.milliyet.com.tr.
- Talimciler, A. (2003). Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi. İstanbul: Bağlam. s.26.
- Tanburacı, O. (2012). Muhteşem Goller. 18 Mart yenişafat gazetesi, www.yenisafak.com.tr.
- Taşğın, Ö. (2000). Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili "Fenerbahçe Futbol Takımı Seyircisi Örneği". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, s. 323-330.
- Toroğlu, E. (2012). Ders Almadık. 18 Mart hürriyet gazetesi, www.hurriyet.com.tr.
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlük (10. Baskı). Ankara: TDK. s.116-117 / 1278-1279.
- Ural, A. İ. (2012). Bu Ne Hırs Böyle. 18 Mart cumhuriyet gazetesi, www.cumhuriyet.com.tr.
- Ünsal, H. (2012). Rüzgâr Gibi Geçti. 18 Mart hürriyet gazetesi, www.hurriyet.com.tr.

Yalçın, H. (2012). Şampiyonluğun Prova Baskısı. 18 Mart fotomaç, www.fotomac.com.tr.

Yula, S. (2012). İki farklı Fenerbahçe. 18 Mart fotomaç, www.fotomac.com.tr.

Yücebulut, Z. (2004). Türk Futbol Tarihine Adını Yazanlar, Onların Hikayesi, Futbolun Duayenleri. İstanbul: Tarih Düşünce Kitapları, s. 130.